

Conversio

Az ELTE BTK 2011. szeptember 22–23-ra *Conversio* címmel tudományos konferenciát szervezett vallástudományi BA- (minor) képzésének ötödik évében és vallástudományi MA-képzése megindulásának alkalmából.

Az a vallási jelenség, amelyre a cím, kellőképpen tágan értelmezve, utal, a vallások számos történeti és mai formájában megfigyelhető és sokféle tudományos módszerrel érvényesen megközelíthető. Így alkalmas volt arra, hogy ne csak az ELTE BTK vallástudományi képzésében és a különböző szakok eme tudományterülethez tartozó oktatásában rendszeresen részt vevő, hanem a vallástudományhoz csak bizonyos fokig távolabbról kapcsolódó szakemberek is megszólalhassanak ezen a tudományos seregszemen. Néhány fontos résztémához vendégelőadókat is meghívtunk, akik azonban szinte kivétel nélkül mind a Kar alumnusai voltak, s a nem-előadó elnökök is egykori hallgatóink kerültek ki.

A 20 perces előadásokból álló konferencia anyagának (részben bővített formában való) publikálása azt is célozza, hogy az anyag tankönyvként is hasznosítható legyen. Az előadók a kisebb résztémákat is olyan keretbe illesztették, illetve úgy dolgozták át, hogy a vallások fontos történeti és mai megjelenési formái és a vizsgálatukban alkalmazott vallástudományi módszerek minél teljesebben megmutatkozzanak. Ha ezek a tanulmányok nem is fedhetik le akárcsak az ún. világvallások „összes” rokonítható jelenségét sem, páratlan gazdagságot jeleznek így is, és további, összehasonlító vallástudományi vizsgálatokra ösztönöznek. Éppen ezért nem tettünk kísérletet valamiféle összegzésre vagy akár terminológiai tisztázásra és egységesítésre sem, bár nem egy szerző kitér legalább a saját magának használható jelentéspontosításra. Van, aki a latin *conversio* vagy a latinos magyar *konverzió* szavakat az egyetemesebb vallási értelemben vett megtér(ít)ésre használja, van, aki — bármilyen eredetű és célú — áttér(ít)ést, vallásváltást, s van, aki — általánosabban — gondolkodásbeli fordulatot ért alatta. Egy valláson belül is felszínre bukkannak a megtérés pontszerű („megállás, megfordulás”) vagy folyamatszerű („út”) értelmezésének teológiai különbségei.

A téma fontossága nyilvánvaló mind a történelmi, mind pedig a jelenkori vallási folyamatoknak akár a felszínes ismeretében is. A vallás elhagyása és a „megtérés” vagy — ahogyan a mai ember is sokszor találkozik egy-egy vallással — a szelíd vagy erőszakos térítés teológiai, pszichológiai, szociológiai, történeti szempontból leírható, jogi, politikai, gazdasági vetületei is vannak, és ma egyes eseteit nagy médiafigyelem övezi. A művészetek is megkísérelték (és megkísérlik ma is) megragadni a személyiség hosszas vagy hirtelen változásának élményét; a művészi alkotások vizsgálata feltárhatja e nagy narratívának más narratívákkal való kapcsolatát.

A *conversio* jelentése a latinban eredetileg '(meg)fordulás, (kör)forgás, visszatérés', '(el-, meg)változ(tat)ás', éspedig véleményé, politikái is '(felforgatás', 'fordulat'); már a korai keresztény latinban is megvan a szó '(Istenhez) térés', 'lelki fordulat(tal járó erős bűnbánat)' jelentése. Tágabb értelemben egy adott személy vagy (egy-egy emberből mint a változás mellett külön-külön döntő vagy azt valamiképpen elfogadó személyiségekből összeállónak tekintett) közösség vallási meggyőződésének (vagy vallástalanságának) feladását s egy (másik) vallás tanításának, hagyományainak, szokásainak, vallásjogrendszerének, stb. átvételét jelenti. Szűkebb értelemben különösen egyes vallási irányzatok használják a vallás személyessé válása folyamatának jelölésére is, amely változás valamilyen — általában elég jól leírható, erős, a személyiség átstrukturálódását eredményező — vallási élmény hatására az adott vallás tanítását, gyakorlatát vagy legalább tág kereteit korábban már legalább bizonyos mértékben elfogadó emberben következik be. E fogalomkörbe tartozik a vallástól vagy vallási közösségtől való eltávolodás (eltávolítás) utáni visszatérés lélektani, vallásjogi és rituális aktusa is. A megtérés és a visszatérés (különösen a szűkebb értelmezésekben) lehet egyedi élmény, de történhetik szervezett vagy spontán tömegjelenségként is (térítés és „ébredés”). Keresztjelenségek is előfordulnak (pl. vallásváltás a szorosabb értelemben vett „megtérés” következményeként). Mindeme jelenségek ellentétei (pl. az aposztázia) is szoros kapcsolatban vannak a konverzió jelenségével.

A konferenciafelhívásban az alábbi nagyobb területekről néhány „hívószóval” kíséreltük megadni e jelenségek néhány aspektusát.

Konverzió. Megtérés vallásváltással vagy egy valláson belül, mélyebb elköteleződéssel, szemlélet-, világnézetváltással. Ennek vallásfenomenológiai leírása, ill. teológiai rendszerbeli helye az adott vallásban. A konverzió (vallás)lélektani szempontból. A személyes döntésen alapuló vallás(felekezet) mint vallástipológiai jelenség (a misztérium-vallásoktól kezdve a mai vallásokig). A betérés rítusai (iniciáció; esetleges különbségeik a szokott, a közösségbe születésből következő iniciációtól). A konverzus és a befogadó (közösség). Megtérés/vallásváltás és etnikai identitásváltás; vallásváltás és társadalmi helyzet. Az áttérés/áttérítés stratégiái, intézményi keretei.

A keresztény *metanoia* (gör.). Adott vallások szent szövegeinek megtéréstörténetei (pl. bibliai, buddhista és dzsaina szövegek). Megtéréstörténetek mint a megtér(it)és eszközei (pl. a tékozló fiú példázata az ébredési prédikációkban). Történeti (pl. valálalapítók, nagy vallási személyiségek) és modern/kortárs megtéréstörténetek teológiai, narratológiai, lélektani stb. elemzése.

Az áttérés/betérés jogi (emberi jogi, vallásjogi) szempontból a történelemben és ennek mai kérdései. Áttérés jogi (pl. házasságjogi) szempontból (endogámia, exogámia; tabuk-tiltások). A reverzális intézménye; szülők és gyermekek vallási hovatartozásának összefüggései.

Tág értelemben ide tartozik a vallás fölvétele beleszületéssel, a közösség, etnikum stb. tagjaként; ennek feltételei, ill. ide tartozó iniciációs, stb. rítusok.

Térítés (békés és erőszakos), *misszió*, *prozelitizmus*. Térítő és nem térítő vallások (vallástipológiai megközelítés). A kifelé irányuló térítés mint az adott vallás jellemző célja. A térítés szemléletbeli alapjai (pl. a térítés mint vallási kötelesség), módszertana, eszköztára a történelemben és modern kommunikációs stratégiái (pl. evangelizációs kampányok tömegkommunikációs eszközökkel).

Áttérítés vallási vitákkal; a hitvitairódalom. Áttérés (vallásváltás), betérés, kitérés és kripto-vallásváltás (pl. marranizmus, conversók, xueták). A meg/áttérítettek jogi státusa. Államvallás — és a vallásválasztás joga a társadalmakban; a vallási kisebbségek iránti (in)tolerancia; egyház és állam elválasztása. Hatalmi (politikai) terjeszkedés és vallási térítés.

Prozelitizmus az ókori zsidóságban. A keresztény térítések az apostolok korában és az ókereszténységben. A manicheus misszió története és jellege. Európa, benne a magyarság keresztény hitre térése a középkorban; a latin és a bizánci egyház missziós stratégiái. Keresztény missziók a középkori Ázsiában. A térítés az iszlámban: kötelesség és gyakorlat. A buddhizmus mint térítő vallás. Az európai keresztény „pogány-misszió” a kora újkortól. Külmisszió a térítő jellegű vallásokban az újkortól; vallási és kulturális hozadékuk. A térítő jellegű új vallási mozgalmak. Missziók története. Misszionáriustörténetek lélektani, irodalmi-narratológiai elemzése.

A vallási megújulás. Reformmozgalmak, reformációk; az európai reformáció és a katolikus megújulás (az ún. „ellenreformáció”) vallástudományi szempontból. Ébredési (awakening, revival), megújulási mozgalmak (pl. Angliában, Észak-Amerikában, ma különösen Dél-Amerikában; Magyarországon). A (protestáns) belmisszió. Legújabb kori lelkeségi mozgalmak a vallási megújulás szolgálatában. Megújulás és intézményesülés. Ezek története és szociológiai vetületei, szerepük az egyházszerkezet átalakulásában (a „mozgalom”, „irányzat”, „szekta”, stb. státuson át az önállósulásig), továbbá a nemzeti identitás, politikai gondolkodás kialakulásában, változásában.

Az egyén döntése a tömegmozgalmak sodrában. A hagyománytól való eltérés, majd az ahhoz való visszatérés (pl. a zsidóságban a *baal tsuva* problematikája, vagy a posztkommunista társadalmakban tapasztalható vallási újraéledés Közép- s Kelet-Európában és a Távols-Keleten).

Aposztázia (hittagadás). A hitehagyás ideológiája és formái a modernitás előtt és után. A tudatos valláselhagyás a korábbi történelemben (pl. Iulianus apostata esete keresztény nézőpontból) és az európai modernitásban (a döntésszerű ateizmus az ún. felvilágosodásban). Az elvilágiasodás, elvallástalanodás (szekularizáció) jelenségei, az egyházból való kilépés: korjelenség és üldözések (vallásellenes propaganda, stb.). A kortárs („hitvallásos”, harcos) ateizmus. — Az exkommunikáció/kiközösítés/anathéma és a visszafogadás (feloldozás) hittani alapjai, rítusai. A bélyegek: apostata, skizmatikus, eretnek, pogány, kiközösített.

A *Conversio* vallástudományi konferencia programja

ELTE BTK, Trefort-kerti kampusz (1088, Múzeum krt. 4/A: Kari Tanácsterem,
Gombocz Zoltán terem, 4/F: Kerényi Károly terem, 4/I: Bence György terem)

Szeptember 22., csütörtök reggel

Bevezető és megnyitó

8.45–9.00 | DEZSŐ TAMÁS dékán (ELTE BTK)

Plenáris ülés

(elnök: DÉRI BALÁZS tanszékvezető egyetemi tanár, ELTE BTK, Latin Tanszék)

9.00–9.20 | KÖVECSES ZOLTÁN (ELTE BTK, Angol-Amerikai Intézet, Amerikanisztika Tanszék, egyetemi tanár): *Megtérés-metaforák — kognitív nyelvészeti megközelítés*

9.20–9.40 | SZÜCS FERENC (református lelkész, KRE HTK, Rendszeres Teológiai és Ökumenikai Tanszék, tanszékvezető egyetemi tanár): *A megtérés teológiatörténeti és rendszeres teológiai szempontból*

9.40–10.00 | KELEMEN JÁNOS (ELTE BTK, Filozófiai Intézet, Általános Filozófia Tanszék, egyetemi tanár): *A conversio poétikája (Dante)*

10.00–10.20 | KESERŐ KATALIN (ELTE BTK, Művészettörténeti Intézet, egyetemi tanár): *A magyar teozófus művészek „konverziója”*

Szeptember 22., csütörtök délelőtt

I. szekció: Keresztény megtéréstörténetek: narratívák és értelmezések

(elnök: RITOÓK ZSIGMOND professor emeritus, ELTE BTK, Latin Tanszék)

10.40–11.00 | BARTA ZSOLT (református lelkész, Réde — ELTE BTK, Nyelvtudományi Doktoriskola, doktorandusz): *Egy találkozás visszhangjai Péter történetében*

11.00–11.20 | PECSUK OTTÓ (református lelkész, a Magyar Bibliatársulat főtítkára — KRE HTK, Bibliai Teológiai és Vallástörténeti Tanszék, adjunktus): *A damaszkuszi út: megtérés vagy elhívás?*

11.20–11.40 | RÉNYI ANDRÁS (ELTE BTK, Művészettörténeti Intézet, intézetigazgató, habil. egyetemi docens): *A hiány tapasztalata*

11.40–12.00 | LÉNÁRT TAMÁS (ELTE BTK, Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet, Összehasonlító Irodalom- és Kultúratudományi Tanszék, tanársegéd): *Mi történik Saulussal Mészöly regényében?* (betegség miatt az előadás elmaradt, de ld. e kötetben)

12.00–12.20 | DEJCSICS KONRÁD OSB (bencés szerzetes, gimnáziumi tanár, Pannonhalma — ELTE BTK, Nyelvtudományi Doktoriskola, Ókortudományi Doktori Program, doktorjelölt): *A megtérés narratívái a IV–V. századi szerzetesbeszélésekben*

II. szekció: Hinduizmus-buddhizmus I.

(elnök: BETHLENFALVY GÉZA, a MTA-ELTE Altajisztikai Kutatócsoport ny. munkatársa)

10.40–11.00 | RUZSA FERENC (ELTE BTK, Filozófiai Intézet, Ókori és Középkori Filozófia Tanszék, egyetemi docens): *Miért nem léphet be a sűdra a szentélybe?*

- 11.00–11.20 | DEZSŐ CSABA (ELTE BTK, Ókortudományi Intézet, Indoeurópai Nyelvtudományi Tanszék, adjunktus): *A király vallása. Áttérő uralkodók, személyes vallás és valláspolitikai a kora középkori Indiában*
- 11.20–11.40 | SZÁNTÓ PÉTER-DÁNIEL (Merton College, Oxford, posztdoktori ösztöndíjas): *Mivel jár a beavatás? A tantrikus buddhista megtérés társadalmi vonzatai a középkori Indiában*
- 11.40–12.00 | SZEGEDI MÓNICA (ELTE BTK, Filozófiatudományi Doktori Iskola, Antik filozófiai program, doktorandusz): *Tibet buddhista megtérése — váratlan fordulat?*
- 12.00–12.20 | RADNÓTI ALICE (történész, kandidátus): *Konverzió, kaszt és politika a mai Pandzsábjában. A „dérá-k” és az indiai szikh orthodoxia*

III. szekció: Megtérés/áttérés az egyház-/vallásjogban

(elnök: KARÁCSONY ANDRÁS rektorhelyettes, ELTE)

- 10.40–11.00 | TURÁN TAMÁS (MTA Kisebbségkutató Intézet, Judaisztikai Kutatócsoport, tudományos munkatárs): *A zsidó hitre való áttérés érvénytelenségének problémája a mai zsidó vallásjogban*
- 11.00–11.20 | ABDUL-FATTAH MUNIF (arab szakos bölcész, az ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola doktorjelöltje): *Betés és áttérés az iszlám jogban*
- 11.20–11.40 | IFJ. BERTÉNYI IVÁN (ELTE BTK, Történeti Intézet, Művelődéstörténeti Tanszék, adjunktus): *A reverzális-kérdés a XIX. századi Magyarországon*
- 11.40–12.00 | JUHÁSZ-LACZIK ALBIN OSB (bencés szerzetes, gimnáziumi tanár, Pannonhalma): *Megtérés az egyházjogban*

Szeptember 22., csütörtök kora délután

I. szekció: A megtérés az ókeresztény kor teológiájában

(elnök: BUGÁR M. ISTVÁN habil. tszv. egyetemi docens, DE BTK)

- 14.00–14.20 | GERÉBY GYÖRGY (CEU, Középkortudományi Tanszék, egyetemi docens): *A filozófus megtérése. Iustinos mártír, a filozófia, és a kereszténység*
- 14.20–14.40 | HANULA GERGELY (ELTE BTK, Nyelvtudományi Doktoriskola, Ókortudományi Doktori Program, doktorjelölt — PRTA, Biblikus Intézet, főiskolai docens): *A katekumenek keresztelési előkészülete Jeruzsálemi Cirillnél*
- 14.40–15.00 | HEIDL GYÖRGY (PTE BTK, Esztétika Tanszék, tanszékvezető egyetemi docens): *Mária Magdolna konverziója: patrisztikus értelmezések*
- 15.00–15.20 | PERCZEL ISTVÁN (CEU, Középkortudományi Tanszék, egyetemi docens): *Szent Simeon, az Új Teológus a keresztény társadalomról*

II. szekció: Hinduizmus-buddhizmus II.

(elnök: BETHLENFALVY GÉZA, a MTA-ELTE Altajisztikai Kutatócsoport ny. munkatársa)

- 14.00–14.20 | HIDAS GERGELY (ELTE BTK, Ókortudományi Intézet, Indoeurópai Nyelvtudományi Tanszék, TÁMOP-posztdoktori ösztöndíjas): *Buddhista megtéréstörténetek*
- 14.20–14.40 | KÖRTVÉLYESI TIBOR (ELTE BTK, ELTE BTK, Nyelvtudományi Doktoriskola, Ókortudományi Doktori Program, doktorandusz — Tan Kapuja Buddhista Főiskola, Nyelvi Tanszék, tanszékvezető főiskolai docens): *Mára, a sátáni kísértő megtérése az Asókavadánában*

14.40–15.00 | KISS CSABA (ELTE BTK, Ókortudományi Intézet, Indoeurópai Nyelvtudományi Tanszék, Tagore-ösztöndíjas): *Matszjéndra megtérése: egy sokkterápia hatásai. (A Matszjéndra-Góráksa legenda a Matszjéndraszanhitában)*

III. szekció: Iszlám I.

(elnök: JEREMIÁS ÉVA egyetemi tanár, ELTE BTK, Iranisztikai Tanszék)

14.00–14.20 | MARÓTH MIKLÓS (a MTA rendes tagja, elnökhelyettes, ELTE-PPKE kutatócsoportvezető): *Térítés és megtérés az iszlámban*

14.20–14.40 | FODOR SÁNDOR (ELTE BTK, Orientalisztikai Intézet, Sémi Filológiai és Arab Tanszék, egyetemi tanár): *Térítés a korai iszlámban*

14.40–15.00 | VÁSÁRY ISTVÁN (ELTE BTK, Orientalisztikai Intézet, Török Filológiai Tanszék, egyetemi tanár): *Az aranyhordai és iráni mongol uralkodók iszlámra térésének narratívái*

15.00–15.20 | DÁVID GÉZA (ELTE BTK, Orientalisztikai Intézet, intézetigazgató, Török Filológiai Tanszék, tanszékvezető egyetemi tanár): *Áttérők az Oszmán Birodalom európai területein a XVI. században*

Szeptember 22., csütörtök késő délután

I. szekció: Hatalom és vallás az ókori Keleten (Az előadások a sorozat 3. kötetében jelennek meg.)

(elnök: DEZSŐ TAMÁS dékán)

16.00–16.20 | VÉR ÁDÁM (ELTE BTK, Ókortudományi Intézet, Latin Tanszék/OTKA, tudományos kutató): *Gyakorolt-e nyomást az Assír Birodalom a jeruzsálemi Templom kultuszára?*

16.20–16.40 | BUHÁLY ATTILA (Nyíregyházi Főiskola, Tanárképző Intézet, főiskolai docens): *„Amikor Haldi nekem a királyságot odaadta...” Az isten és a király Urartuban*

16.40–17.00 | SIMON ZSOLT (MTA Nyelvtudományi Intézet, tudományos segédmunkatárs; ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola, doktorjelölt): *A hettiták és az idegen kultuszok*

II. szekció: Meg/áttéréstörténetek a német és az angol történelemből

(elnök: FRANK TIBOR egyetemi tanár, intézetigazgató, ELTE BTK, Angol-Amerikai Intézet)

15.40–16.00 | BORECZKY Elemér (ELTE BTK, Angol-Amerikai Intézet, Angol Nyelvpedagógiai Tanszék, ny. adjunktus): *John Wyclif conversiója*

16.00–16.20 | ITTÉS GÁBOR (Simmelweis Egyetem, Mentálhigiéné Intézet, egyetemi docens): *Megtért-e Luther 1517 előtt? A „toronyélmény” mint reformációtörténeti probléma*

16.20–16.40 | FERENCZ GYÓZŐ (ELTE BTK, Angol-Amerikai Intézet, Anglisztika Tanszék, egyetemi docens): *John Donne és a konverzió paradoxona*

III. szekció: Iszlám II.

(elnök: FODOR SÁNDOR egyetemi tanár, ELTE BTK, Orientalisztikai Intézet, Sémi Filológiai és Arab Tanszék)

16.00–16.20 | HAJNAL ISTVÁN (ELTE BTK, Orientalisztikai Intézet, Sémi Filológiai és Arab Tanszék, tudományos kutató): *Munkában a misszió. Tények és tévhitek a korai ismā'īlī mozgalom térítő tevékenységéről*

- 16.20–16.40 | PÉRI BENEDEK (ELTE BTK, Orientalisztikai Intézet, Török Filológiai Tanszék, egyetemi docens): *Egy borissza költő megtérése*
- 16.40–17.00 | SZOMBATHY ZOLTÁN (ELTE BTK, Orientalisztikai Intézet, Sémi Filológiai és Arab Tanszék, habil. adjunktus): *Az áttérés mint etnikai kérdés. Vallás és etnikum összefonódása afrikai példák alapján*
- 17.00–17.20 | NÉMETH PÁL (református lelkész, Budapest/Pestszentlőrinc-Ganzkertváros): *Iszlám és térítés keresztyén szempontból átgondolva*

Szeptember 23., péntek reggel

I. szekció: Az „igaz betérők” — és a kitérők

(elnök: SCHÖNER ALFRÉD rektor, OR-ZSE)

- 9.00–9.20 | ZSOM DÓRA (ELTE BTK, Orientalisztikai Intézet, Sémi Filológiai és Arab Tanszék, tanársegéd): *Kereszténységre áttérő zsidók (converso-k) az Ibériai-félszigeten*
- 9.20–9.40 | FRANK TIBOR (ELTE BTK, Angol-Amerikai Intézet, intézetigazgató, Amerikanisztika Tanszék, egyetemi tanár): *Asszimiláció és konverzió a XIX. század végi Közép-Európában*
- 9.40–10.00 | HETÉNYI ZSUZSA (ELTE BTK, Szláv és Balti Filológiai Intézet, Orosz Tanszék, egyetemi tanár): *„Egyszerre kint s bent egeret”: orosz-zsidó írók identitásválságai és identitásváltásai*
- 10.00–10.20 | BALÁZS GÁBOR (SZTE, Filozófia Tanszék): *Igaz betérők? — A betérés intézményének válsága a mai Izraelben*

II. szekció: Antik-pogány megtéréstörténetek

(elnök: BOLONYAI GÁBOR egyetemi docens, ELTE BTK, Ókortudományi Intézet, Görög Tanszék)

- 9.00–9.20 | STEIGER KORNÉL (ELTE BTK, Filozófiai Intézet, Ókori és Középkori Filozófia Tanszék, tanszékvezető egyetemi tanár): *A preszókratikus filozófia terapeutikus vonásai*
- 9.20–9.40 | BODNÁR ISTVÁN (ELTE BTK, Filozófiai Intézet, intézetigazgató, Ókori és Középkori Filozófia Tanszék, habil. egyetemi docens): *A barlanghasonlat mint megtéréstörténet*
- 9.40–10.00 | BUZÁSI GÁBOR (ELTE BTK, Ókortudományi Intézet, Assziriológiai és Hebraisztikai Tanszék, adjunktus): *Julianus — egy Apostata megtérése*

III. szekció: Evangelikál és püünkösdi ébredési mozgalmak

(elnök: CSEPREGI ZOLTÁN prorektor, Evangélikus Hittudományi Egyetem, Egyháztörténeti Tanszék, egyetemi tanár)

- 9.00–9.20 | IVÁNYI GÁBOR JR. (a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség [MET] szegedi körzetének lelkésze, WJLF, tanársegéd, OR-ZSE, PhD-jelölt): *Egyház, ébredés és (civil) társadalom John Wesleynél*
- 9.20–9.40 | BOLLOBÁS ENIKŐ (ELTE BTK, Angol-Amerikai Intézet, Amerikanisztika Tanszék, tanszékvezető egyetemi tanár): *Az amerikai ébredési mozgalmak performatív retorikája*
- 9.40–10.00 | SZIGETI JENŐ (ELTE BTK, Néprajzi Intézet, címzetes egyetemi tanár — ME BTK, professor emeritus): *Megtérési mozgalmak a XIX. századi magyar vallásosság hátterén*

10.00–10.20 | RÁKÓCZI ISTVÁN (ELTE BTK, Romanisztikai Intézet, Portugál Tanszék, habilitált egyetemi docens): *A törzsi pajé, a jezsuita atya, a holland lekipásztor és a püünkösdi prédikátor — missziós stratégiák a modernkori Braziliában*

Szeptember 23., péntek délelőtt

I. szekció: Hitviták és áttérők a kora újkori Magyarországon

(elnök: HORVÁTH IVÁN egyetemi tanár, ELTE BTK, Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet, Régi Magyar Irodalom Tanszék)

11.00–11.20 | SZENTMÁRTONI SZABÓ GÉZA (ELTE BTK, Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet, Régi Magyar Irodalom Tanszék, adjunktus): *Balassi katolizálása*

11.20–11.40 | KOLTAI KORNÉLIA (ELTE BTK, Ókortudományi Intézet, Assziriológiai és Hebraisztikai Tanszék, adjunktus): *Péchi Simon*

11.40–12.00 | ORLOVSZKY GÉZA (ELTE BTK, dékánhelyettes, Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet, Régi Magyar Irodalom Tanszék, tanszékvezető egyetemi docens): *A XVII. századi magyar irodalom különös interkonfeszionális jellege*

12.00–12.20 | OLÁH SZABOLCS (DE BTK, Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet, egyetemi docens): *Reformátori vita az istenismeret nyelvééről*

II. szekció: A hittérítés technikái a történelemben

(elnök: DÉRI BALÁZS tanszékvezető egyetemi tanár, ELTE BTK, Latin Tanszék)

11.00–11.20 | KÓSA GÁBOR (ELTE BTK, Távol-keleti Intézet, Kínai Tanszék, adjunktus): *A palimpszeszt-misszió — A manicheus térítés technikái*

11.20–11.40 | SALÁT GERGELY (ELTE BTK, Távol-keleti Intézet, Kínai Tanszék, adjunktus): *A katolikus térítés Kínában*

11.40–12.00 | VOIGT VILMOS (ELTE BTK, Néprajzi Intézet, Folklore Tanszék, professor emeritus): *Conversio Hungarorum*

12.00–12.20 | Msgr. TÖRÖK JÓZSEF (ELTE BTK, Néprajzi Intézet, címzetes egyetemi tanár — PPKE HTK, Egyháztörténet Tanszék ny. r. egyetemi tanár): *A magyarok megtéréséről kortárs forrás alapján*

III. szekció: Megtérők és visszatérők ma

(elnök: SZIGETI JENŐ címzetes egyetemi tanár, ELTE BTK, Néprajzi Intézet)

11.00–11.20 | *Rajki Zoltán* (PE, MFTK, Antropológia és Etika Tanszék, habil. egyetemi docens): *Megtéréstípusok az ezredforduló Magyarországon*

11.20–11.40 | dr. med. LACZKÓ ZSUZSANNA SJC (a Jézus Szíve Társasága általános előjárója, Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola, Pszichológia Tanszék, tanársegéd): *Egy ötszáz éves módszer a megtérés szolgálatában — Loyolai Szent Ignác lelkigyakorlatai*

11.40–12.00 | *Benke László* (ELTE, Romanisztika Program, doktorjelölt): *Posztmodern Saulusok a damaszkuszi úton. Jelenkori variációk megtéréseleményre és vallási identitásra a püünkösdi-karizmatikus kereszténységben*

12.00–12.20 | VINCZE KATA ZSÓFIA (ELTE BTK, Néprajzi Intézet, Folklore Tanszék, adjunktus):
„Visszatérés” a zsidó orthodoxiához. *Etnicitás és vallásosság XXI. századi európai kontextusban*

Szeptember 23., péntek kora délután

I. szekció: Aposztázia, hitehagyás, vallástalanság

(elnök: BODNÁR ISTVÁN egyetemi docens, intézetigazgató, ELTE BTK, Filozófiai Intézet)

14.00–14.20 | LUDASSY MÁRIA (ELTE BTK, Filozófiai Intézet, Általános Filozófia Tanszék, egyetemi tanár): *Rousseau konverziói. (A savoyai vikárius vallásától a lengyel nemzeti hitvallásig)*

14.20–14.40 | PÉTER ÁGNES (ELTE BTK, Angol-Amerikai Intézet, Anglisztika Tanszék, egyetemi tanár): *P. B. Shelley romantikus ateizmusa*

14.40–15.00 | SZÁVAY LÁSZLÓ (ELTE BTK, Történettudományi Doktoriskola, művelődéstörténetész doktorandusz — EHE, teológus doktorandusz): *Elfordulás a kereszténységtől, elfordulás a valóságoktól. A modern irodalmi utópiák vallási formái*

II. szekció: *Excommunicatio* és *absolutio*

(elnök: VOIGT VILMOS professor emeritus, ELTE BTK, Néprajzi Intézet)

14.00–14.20 | FÖLDVÁRY MIKLÓS ISTVÁN (ELTE BTK, Ókortudományi Intézet, Latin Tanszék, adjunktus): *A Hartvik-agenda exkommunikációs és degradációs-restitúciós rítusainak szerkezete és eredete*

14.20–14.40 | BÁRTH DÁNIEL (ELTE BTK, Néprajzi Intézet, Folklore Tanszék, egyetemi docens, tanszékvezető): „Ritus absolventi ab excommunicatione”: *A kiközösítettek feloldozásának kora újkori rítuselemei*

14.40–15.00 | KISS RÉKA (MTA, Néprajzi Kutatóintézet, tudományos munkatárs): *Exkommunikáció a kora újkori református gyakorlatban*

15.00–15.20 | DÉRI BALÁZS (ELTE BTK, Ókortudományi Intézet, Latin Tanszék, tanszékvezető egyetemi tanár): *A „kizárás” intézménye az anabaptistáknál: a történelemben és ma*

III. szekció: A vallási megújulás alakzatai

(elnök: KELEMEN JÁNOS)

14.00–14.20 | BORBÉLY GÁBOR (ELTE BTK, Filozófiai Intézet, Ókori és Középkori Filozófia Tanszék, habil. tudományos főmunkatárs): *Kilépés a struktúrákból (mendikáns szerzetesség)*

14.20–14.40 | SZALAI MIKLÓS (MTA, Történettudományi Intézet, Újkori Osztály, tudományos munkatárs): *A vallási hagyomány megmerevítése a modernitással szemben — a protestáns fundamentalizmus tanítása a Biblia inspirációjáról*

14.40–15.00 | BIRTALAN ÁGNES (ELTE BTK, Távol-keleti Intézet, Belső-ázsiai Tanszék, tanszékvezető, habil. egyetemi docens): *Vallási megújulás Mongóliában az 1990-es politikai változásokot követően (buddhizmus, sámánizmus, iszlám és kereszténység)*

15.00–15.20 | TATÁR GYÖRGY (ELTE BTK, Filozófiai Intézet, Általános Filozófia Tanszék, habil. egyetemi docens): *Isten megtérése*

A szerkesztésről

Az elhangzott előadásokat a szerkesztés-szöveggondozás során — szerzők és szerkesztők együttesen — igyekeztünk tagolásban, jegyzetelésben, a hivatkozások, rövidítések és hasonlóak tekintetében, stilisztikailag és tipográfiaileg egységesíteni, természetesen meghagyva a témák jellegéből adódó, indokolt különbségeket, s ha nem tűntek zavarónak, az egyéni szokásokat, stílussajátosságokat is. Nagyobb terjedelmet vagy külön szakirodalmi felsorolást (bibliográfiát) előzetes megbeszélés szerint néhány olyan esetben tartottunk jónak, ahol a témához magyar nyelven az alapvető információk is hiányoznak, illetve úgy véltük, hasznos, ha egy-egy témáról kissé megemelt, de nem túlzó terjedelemben adunk teljesebb áttekintést.

A nem latin betűs írások átírása mindig nagy gondot okoz. Az ún. akadémiai szabályzatokat sokszor nem övezi teljes szakmai egyetértés — más tekintetben, így a túlzottan szűkkeblű egybeírási szabályoktól is eltértünk, remélhetőleg megelőlegezve későbbi szabályokat... —, illetve bizonyos esetekben teljes a szakmai egyetértés abban, hogy a hivatalos szabályzatot nem használjuk. A görög írást ezért a bevett ókortudományi átírás szerint írjuk át, kivéve a megmagyarosodottnak tekinthető és ezért hangalakilag is sokszor módosult szavakat. (Részben ide tartoznak a bibliai tulajdonnevek is.) E könyvsorozatban igyekszünk az egyes nyelvek-írások szakértőivel olyan átírási elveket találni, hogy a tanulmányok vállalhatóak legyenek a szűkebb szakmai közösség előtt, de ne legyenek riasztóak a szélesebb tudományos vagy érdeklődő közönségnek, különösen az egyetemi hallgatóknak. (Sokféle megoldással kísérletezünk: előfordul, hogy a főszövegben csak magyar betűkkel élünk, de az első előforduláskor vagy jegyzetekben mellékjeles tudományos átírást is adunk vagy eredeti betűkkel írjuk le az adott szöveget, bibliográfiai tételt.) Magunk is tudatában vagyunk annak, hogy a teljes következetesség ebben a kötetben még távolról sem valósult meg: van, aki nem fogadta el a sugallt elveket vagy készre szerkesztett, tördelt cikkén már nem hajtottuk végre a közben történt módosításokat, bizonyos esetekben megmaradtak a bevettnek számító, de az általános elvekkel ütköző szóalakok is. Fiatal, megegyezésre kész, de szakmájukban máris tekintélynek számító szerkesztőtársaimmal, akiknek munkáját ezúton is hálásan köszönöm (nevüket a címlapon tüntettem föl) szoros együttműködésben finomítjuk a szerkesztés szempontjait, s remélhetőleg majd sokkal kevesebb hiba vagy következetlenség éktelenkedik a következő kötetekben.

A bibliai neveket több („protestáns”, „katolikus”, zsidó) ejtési hagyomány szerint használhatják szerzőink, de a bibliai könyvek rövidítéseit (kivéve, ha idézetek) az elterjedt, Nestle-féle Biblia-kiadásokban használt rendszer szerint adjuk meg, a fejezet- és versszámok különbségeit a különböző vallási szöveggörnyezet szerint vagy az egyértelműség kedvéért kétféleképpen közöljük (ez előfordulhat pl. a zsoltárszámolásban). Más vallások szent könyveinél a szerzők a bevett rövidítéseket alkalmazzák.

Déri Balázs egyetemi tanár, az ELTE BTK Vallástudományi Központjának mb. igazgatója